

Conto corrente

koči račun.

GO

n. Licejska knjižnica

Ljubljana

Slavija

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto II. Štev. 10
Oktober 1923

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

Jože Pušpov: Kaj je selekcija?
Ing. R.: Krmljenje kuncev.
Č.: Obležanje krav.
France Magajna: Nekaj o umetnih gnoj-
ilih.
Jože Pušpov: Več kmetijskih strojev!
R.: Grozdne tropine kot krma.
R.: Določevanje sladkorja v moštu.
Naše zavarovanje goveje živine.
Zavarovalnice in davek.
Zadružni jubilej.
Kako je po deželi: Iz vremske doline; iz
Malijskih hribov Istre: Petindvajsetletnica
kmetijske šole na Grmu.
Alojzij Bajec: Knjigovodski tečaj.
Vprašanja in odgovori.
Gospodarska navodila za oktober.
Tržni pregled.
Gospodarski drobiž.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

G. F. Mag. Vaše prispevke najdete v
sedanji št. »Gosp. Lista«. Članek urednik
rad ne reže, a Vašega je moral, ker bi ob-
segal tri strani in pol. Pošljite še kaj, po-
sebnost prispevkov za eno ali eno in pol
strani. Članek o čebeli izide v »Ljudskem
Koledarju«, ki je v stroju.

G. F. F. Vaš članek o vrtnarstvu čaka
dopolnila, ki ga pa še ni. Prosim.

J. P. Vaš članek je urednik pilil in pilil,
a ni mogel izpiliti. Korajža.

Dopisnik iz Malijskih hribov naj oprosti,
ako je urednik dopis nekoliko spremenil in
naj še prispeva.

Gospode sotrudnike urednik lepo prosi,
da mu pošljejo prispevke vsaj do 5. no-
vembra.

LISTNICA UPRAVE.

Vsem čitateljem sporočamo, da imamo
na razpolago še vse številke letošnjega let-
nika.

Obiskovalcem kmetijskih nadaljevalnih
tečajev odstopimo list za polovično ceno,
a ga morajo skupno naročiti.

Pozor hranilnice! Pri prepečatenju hra-
nilnih knjižic na davkarji v Tolminu je
nekdo pomotoma vzel tujo hranilno knji-
žico. Preglejte svoje knjižice in če jo do-
bite med njimi, jo pošljite Zadružni zvezi
v Gorici.

SIRITE »GOSPODARSKI LIST«,
NAŠE EDINO STROKOVNO GLASILO.
ČIM VEČ BO NAROČNIKOV, TEM
ZANIMIVEJŠI BO LIST.

CENA OGLASOM: 1 stran 100 Lir
1/2 strani 60 Lir
1/4 strani 40 Lir
1/8 strani 25 Lir

Za objavo v 2 št. 5% popusta, v 3 št.
10%, v 6 št. 20% celo leto 30% popusta.

Kmetovalci!

Zadruga in posamezniki so dobili letos
že 3500 q prvovrstne 17—18% Tomaževe
žlindre in dobili je bodo še, ker ima

Zadružna Zveza v Gorici

Corso Verdi 37

še nekaj vagonov na poti. Kdor še ni naro-
čil, naj naroči takoj, ker žlindra naj bo v
jenskem času že potrošena. Tomaževa
žlindra v zvezi s kalijevo soljo je tudi iz-
borna gnojilo za travnike.

Zadružniki!

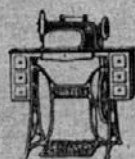
Vaša dolžnost je, da se poslužujete vsi nove

„ZADRUŽNE TISKARNE“

v Gorici, Riva Piazzutta 18

Izvršuje vsa tiskarska dela solidno
:: in po konkurenčnih cenah. ::

Naročila sprejema tudi Knjigarna K. T. D. via Carducci 2.

Znana slovenska tvrdka

JOSIP KERŠEVANI

== mehanik, puškar in trgovec ==

Gorica, Stolni trg št. 9 (desno)

se priporoča slavnemu občinstvu za nakup najboljših šivalnih strojev Original Mundlos Nemških tovarov, katere jamčim za dobo 25 let. Poduk v umetnem vezenju, krpanju in šivanju brezplačen. Tako imam tudi najboljša dvokolesa znamke Kolumbia Ameriških tovarov, katere jamčim 2 leti, vse dele spadajoče v mehanično in puškarsko stroko.

Delavnica in popravilnica

Stolni trg št. 5

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto II. Štev. 10
Oktober 1923

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Kaj je selekcija?

Večkrat se sliši to besedo, največkrat se jo pa najde v gospodarskih, strokovnih knjigah v različni zvezi, kot: selecionirano seme, selecionirane drože, selecionirana živina itd.

Beseda izvira iz latinščine in sicer od besede »seligere« ki pomeni toliko, kot združiti pa tudi odbrati, izbrati.

Že naši kmetje vrše neke vrste selekcijo, ker vsak od naših kmetov pusti le ono repo za seme, ki je najlepša in najdebelejša, uporablja seme le takega koruznega klasa, ki je lepo razvit, velik in okrogel ter zgoraj in spodaj enako debel; naš kmet ve, da je na takem klasu zrnje le v sredi pravilno in enakomerno razvito in zato tudi zrnja iz zgornjega in spodnjega konca klasa ne rabi za seme. Vse to je selekcija. Vendar pa bi morali naši kmetje selekciji, odbiranju in izbiranju, posvečati več pažnje, ker ima to vprašanje največji pomen za razvoj naprednega kmetijstva. Na podlagi prave selekcije bomo dosegli vse lepše uspehe pri vseh panogah kmetijstva. Kmetijska selekcija ima namen najti ono vrsto, ki da najboljše potomstvo in gre pri tem iz naravoslovnega stališča, da morejo imeti le stariši z dobrimi lastnostimi potomstvo z dobrimi lastnostimi. Marsikje bi bila pri nas selekcija primerna in potrebna ter velike koristi za naš kmetijski stan, zato oglejmo si par primerov.

1. **Živinoreja.** Danes vlada pri nas precejšnje pomanjkanje dobrih plemenjakov, celi okraj nimajo dobrega, primerne bika. Kaj naj naredimo? V tem slučaju bi marsikdo mislil, da moramo bike na vsak način uvoziti z tujih krajev. Tako se je

navadno postopalo in zato je bilo tako ravnanje največkrat zvezano z velikimi izgubami. Uvoženi bik je bil v svoji domačiji navajen na gotovo podnebje in določeno nego. Ako se je eno ali drugo ali celo oboje spremenilo, potem je bik hiral in izgubil prejšnje dobre lastnosti. V znanstvu imamo za ta pojav besedo degeneracija. Malokje je bilo do danes mogoče dvigniti živinorejo do večje koristnosti — z uvozom plemenjakov. Zgodovina vseh priznanih pasem nas uči, da so iste nastale ali nehote na podlagi slučajnega pojavljanja posamezne živali z izrednimi lastnostimi, ali pa hoté na podlagi selekcije. V tem oziru so se dosegli veliki uspehi ravno na podlagi redovnika, ker tega vodimo v svrhu selekcije, odbora dobrih plemenskih živali in ne v svrhu recimo statistike. Vsako podnebje si je ustvarilo gotovo pasmo, med katero se najdejo vedno posamezne živali, ki so za dotično podnebje in za dotične gospodarske razmere najbolj koristnosne. Koristnosnosti živali pa ne smemo soditi samo po tem, koliko in kaj dobimo od nje, temveč tudi kaj in koliko moramo posamezni živali žrtvovati, da dosežemo določeno korist. Na podlagi te kalkulacije, tega računanja je zelo lahko mogoče, da se izkaže na prvi pogled najkoristnejša žival — recimo krava ki daje mnogo zelo maslenega mleka — za negospodarsko, ker zahteva preveč dobre krme in druge nege. Tako žival moramo izločiti iz domačega gospodarstva.

Odbiranje plemenske živine je potrebno, vrši naj se pa vedno le na podlagi podrobne računa in pretehtanja vseh lastnosti.

Naši živinorejci imajo večkrat krasne in res koristonosne živali, a vendar prodajajo teleta takih krav, kar pa ni nikakor pametno in gospodarsko. Teleta dobrih krav in dobrih bikov, bi morali na vsak način pustiti za rejo, ker edino tako bomo prišli do dobrih krav-mater in dobrih bikov. Posamezen kmet bo sicer uvidel potrebo ravnati tako, kot priporoča prejšnji stavek, a tega izvršiti ne bo mogel, ker to prekorači njegove moči. Iz tega razvidimo, kako so za naše majhne kmetske razmere potrebne živinorejske zadruge, katerih je v nemškem in italijanskem Tirolu mnogo, pri nas pa...

2. *Selecionirano seme* je seme pridobljeno od takih rastlin, katere se je namenoma pustilo za seme, se pa jih je prej dobro pregledalo in precenilo, ali imajo vse one znake in lastnosti, ki odlikujejo res dobro rastlino.

Danes je po celem svetu poznan prof. Todaro v Bologni, ki je selecioniral, oziroma ustvaril za Italijo primerne vrste pšenice, na čelu slavnega vrsta »Gentile rosso«, o kateri je bilo čitati nekoliko v zadnji številki »Gosp. Lista« in katero bi morali preizkusiti tudi naši kmetje. Prof. Todaro je izgubil več let pri trudepolnem delu, predno je bilo njegovo delo kronano z uspehom. Svoje delo je začel na ta način, da je prvo leto izbral na več njivah najlepše pšenične klase iste vrste in seme samo teh vsejal in razmnožil. Pred žetvijo je zopet zbral najboljše klase, zopet seme teh vsejal itd. Tako je delal skozi leta in leta in dela še danes, ker hoče sicer že izborne vrste še izboljšati.

Pisec teh vrst je sodeloval v južni Rusiji pri selekciji koruze, imenovane tam »Bessarabskaja« ki ima zelo dolg klas in okroglo rumeno zrnje. To delo se je vršilo na sledeči način:

Leta 1910. se je izbralo 100 najlepših klasov vrste »Bessarabskaja«. Vsakemu klasu se je zmerila dolgost, objem zgoraj in spodaj, določila teža v celoti kakor tudi samo zrnja, potem se je še določila teža 100 zrn. Na to so vsejali zrnje vsakega klasa v po eno vrsto na dveh enakih parcelah. Tako so imeli dve parceli posejane koruze, vsaka v velikosti 1 ha (10.000 m²)

in na vsaki parceli je bilo sto vrst po 100 metrov dolgih. Zapisovali smo točno kedaj smo koruzo vsejali, kedaj je vzšla, kedaj je bila opleta, osuta itd. Predno smo koruzo poželi, smo presodili najprej posamezne vrste na obeh parcelah, in one vrste koruze, ki so bile na obeh parcelah najboljše, smo določili za seme in jih pustili popolnoma dozoreti. V teh vrstah, ki so bile namenjene za seme, smo potem odstranili vse one rastline, ki niso imele dva dobro razvita klasa. V zimskem času smo doma precenili dobljene klase, precenili celotni pridelek in potem vsak posamezen klas in zrnje ter zopet le najboljše klase zbrali za seme za bodoče leto. Še zmiraj dobro seme — a ne najboljše, ker smo ga sami potrebovali — smo zamenjali okoličanskim kmetom. To delo se je vršilo od leta 1910 do 1918, potem ne vem, a skoraj gotovo se dela tudi še danes. Ameriško vrsto Longfelov sta tako selecionirala oče in sin — po katerih ima koruza ime — skozi 80 let in po dolgotrajnem delu se jima je posrečilo ustvariti znamenito današnjo vrsto, ki je znana po celem svetu vsled največjega dohodka, ki ga je koruza sploh kedaj dala.

Naš kmet gotovo ne more na ta način skozi več let selecionirati ter vse zapisovati in ustvarjati nove vrste. Dobro bi bilo, da bi vsak naš kmet vedel, kaj so selecionirana semena in da bi selekcijo vršil vsaj v toliko, kot mu je mogoče.

Pri *koruzi* bi moral vsak naš kmet izbrati že na njivi vse one rastline, ki imajo vsaj dva dobro razvita klasa in jih posebej spraviti ter od teh pustiti za seme le one klase, ki so dobro razviti, so zgoraj in spodaj skoro enako debeli in ki imajo zrnje v raznih vrstah.

Pri *grahu in fižolu* bi lahko vsak kmet že na njivi odločil za seme ono stročje, ki je najbolj razvito in prej zrelo; le tako bo dobil zgodnjo vrsto.

Pri *krompirju* bi tudi lahko vsak kmet določil že na njivi one rastline, ki naj dajo gomolje za seme. V tem oziru bi moral zbrati ona stebila, ki so popolnoma zdrava, popolnoma dozorela, dobro razvita in ki imajo mnogo gomoljev. Selekcija pri krompirju je nujno potrebna posebno danes, ko se boleznim na krompirju strahovito množe

in je mogoče, da vsadimo baš gomolje takih stebel, ki imajo na sebi kake bolezni in so bila tudi zelo nerodovitna. Gotovo je, da tako seme ne more imeti dobrega potomstva in ni mogoče dobiti zadovoljivega pridelka.

Primerov imamo mnogo iz vseh panog kmetijstva, a naj navedeni zadostujejo. Na

vsak način je nujno potrebno, da naši kmetje selekciji povsetijo mnogo pažnje in si zapomnijo, da ne zavisí dober pridelek, lepa žival, sploh uspeh v kmetijstvu le od dobrega obdelovanja, skrbne nege, krmljenja itd., temveč tudi od dobrega semena.

Jože Pušpov.

Krmljenje kuncev.

Pregovor pravi, da je koza reveževa krava, kunec pa revežev prašič. Glede kunca je ta pregovor v toliko resničen, da žre kunec vse, kar raste na polju ali v vrtu in tudi na travniku in gozdu. Ravnotako kot prašiču mu moremo dati različnih kuhinjskih odpadkov.

Kdor ima pri nas kunce, se navadno zelo malo briga za njih krmljenje, kakor imajo tudi naši kunci ali domači zajci le redko kedaj primerno stanovanje. Zato tudi nimajo naši ljudje od domačih zajcev mnogo koristi in bomo še dolgo čakali, da bomo v tem oziru na višini Francozov ali Belgijcev, na mizi katerih je kunčevo meso vsakdanja jed. Nekaterim se kunče meso ne dopade, drugim se celo gnusi, pravoslavni (Srbi, Rumuni in Rusi) ga pa sploh ne uživajo in kuncev tudi ne rede; pri njih je razširjena bajka, da se kunci pariyo z mačko in podgano.

Domači zajec je z malim zadovoljna žival in zato se njih posestniki tudi malo zanje brigajo. O pravem krmljenju skoraj ne more biti govora. Kdor jih baš krmi, jih krmi večkrat o nepravem času, vrže jim nekaj krme, kadar se na to spomni. Pri krmljenju lahko velja načelo, da zadostuje dnevno dvakratno krmljenje, enkrat čez dan, drugič pa zvečer. Ker je domači zajec, ravnotako kot divji, ponočna žival, bi moralo biti večerno krmljenje obilnejše kot dnevno, vedno pa naj bo krmljenje primerno — zadostno. Krmljenje kuncev naj se izvrši vedno v določenem času, ker kunci žele redno krmljenje, ravnotako kot hoče tudi človek imeti hrano ob določenem času in ako te nima, si navadno pokvari želodec. Posestnik kuncev bi moral vedeti, koliko hrane njegovi kunci potrebujejo, koliko krme od enega do drugega krmljenja upo-

rabijo. Najškodljivejše je dati kuncu enkrat mnogo hrane, potem pa dolgo nič. Ako damo enkrat preveč krme, bo kunec iz nje zbral najboljše, drugo pa pocaptal, ako pa ne dobi krme, bo lačen in bo prisiljen zbirati hrano izpod sebe, grizel bo kar bo dobil in si navadno pokvaril želodec, vsled česar niti ne moremo zahtevati od kunčereje kakšnega dohodka.

Pri krmljenju bi se morali v glavnem držati naslednjega navodila:

Samce bi morali krmiti trikrat na dan in sicer bi jim morali dati zjutraj sveže krme in sena, opoldne malo ovsa, zvečer ravno tako kot zjutraj. Noseče samice dobe enako hrano, kot samci samo brez ovsa, pač pa malo otrobi, doječe samice naj dobe poleg krme kot noseče, še nekoliko sena opoldne. Odstavljene mlade živali naj dobe le seno in svežo krmo. Pitalni kunci naj dobe tudi otrobi. Pod svežo krmo razumemo vse, kar v prirodi raste na rastlinah, seveda ne smejo biti te rastline strupene. Strupeni so tudi listi od črešenj, breskev, sliv itd. Ako dobivajo kunci redno svežo krmo, spoznajo sami, katera rastlina je strupena in katera ne in vsled tega vprašanja ni potrebno, da bi si belili glavo. Sveža krma naj bo ubrana če le mogoče zvečer, ker kunčji želodec ne prenese rosne ali pa celo slanaste krme, kakor tudi ne mokre vsled dežja. V majhnih količinah bi jo tu pa tam še krmili, a bi morala biti premešana z senom. V letnem času naj se ubere sveže krme le za en dan, ker se drugače lahko ugreje in pokrmljena povzroča zelo rada drisko ali napenjanje. Ako krmimo peso, mora biti ista zdrava in zato moramo izrezati vse nezdrave dele. Kolenje bajé vpliva na razvoj dlake in ko-

žužka. Zelena (šelna) vpliva baje pospešujoče na spolni nagon in poveča apetit.

Umevno je da je kuncem tudi voda nujno potrebna, katero naj dobe kunci vsaki dan in sicer čiste vode, ki naj se tudi dnevno menja, ako je kunci niso popili. Edino v letnem času, ako dobivajo kunci mnogo sveže krme, lahko podajanje vode izostane.

Kunec je glodalka in zato hoče temu svojemu nagibu, ki leži v krvi, tudi zadostiti.

Ako ne bo imel drugega za glodanje, bo glodal lesene dele svojega stanovanja. V izogib tega, moramo dati kuncem tu pa tam tudi kakšno vejo, da zadoste na njej svojemu inštinktu. V to svrhu so dobre veje od vrbe in topole, hrasta in tudi iglastega drevja, kakor tudi od sadnega drevja, razen od koščičastega. *ing. R.*

Obležanje krav.

Visoko breje krave včasih nekaj tednov pred telitvijo obleže in ne morejo ali pa tudi ne marajo vstati. To se pripeti posebno rado takrat, kadar ima krava v sebi zelo veliko tele ali pa dvojčke. V letih, ko imajo gospodarji le malo dobre krme in so prisiljeni prehraniti svoje živali le s slabo slamo, oslabe preveč breje krave, ki morajo rediti poleg sebe tudi nerojeno tele tako, da ne morejo več stati in da stalno leže. V letih, ko imajo ljudje malo krme in to je bilo n. pr. ravno preteklo zimo, je obležanje krav pred porodom precej pogosto. Iz istega vzroka, kakor krave, obleže večkrat tudi breje koze. To obležanje krav pa vendar ni tako nevarna stvar, kakor si ljudje dostikrat mislijo, kajti taka krava navadno kmalu potem, ko je dobila tele, zopet vstane.

Ako krava obleži je gospodar dostikrat zelo prestrašen in je takoj pripravljen dati visoko brejo kravo mesarju, posebno, ako mu k temu svetuje nevesč sosed ali pa brezvesten mešetar, ki hoče zaslužiti in pregovori kmeta, da proda dragoceno žival brez potrebe v svojo zgubo, kajti mešetarji znajo vedno dobro pritiskati na ceno, kadar vidijo da je kmet prestrašen in v skrbeh. Preteklo zimo rešil sem življenje večjemu številu takih krav samo s tem, da sem svetoval gospodarju, da naj mirno čaka do telitve in da naj do tega časa krmi žival kolikor mogoče dobro. In v resnici pri taki kravi ni potreba nikakega posebnega zdravljenja, celo vsako mazanje in ribanje je odveč. Skrbeti je treba le zato,

da ima krava prav dobro in mehko nastlano ter da dobi dosti pijače in dobre krme; le ako leži žival vedno na isti strani, mora se jo od časa do časa previdno prevrniti na drugo stran, ker sicer nastanejo na koži rane in naposled odmrije celo koža na istem mestu. Nepotrebno in nespametno je spravljati tako kravo s silo kvišku in na noge; taka žival je namreč skoro brez moči in si ne more sama nič pomagati, vsled česar se pri takih poizkusih prav lahko zgodi, da žival napačno stopi, da ji izpodleti in da si pri tem izpahne kak člen ali sklep na nogi ali pa celo, da si zlomi kako kost. Vsled tega je najbolj pametno, da se kravo, ki je obležala pred telitvijo, pusti v miru ter se jo le vestno oskrbuje kakor je prej omenjeno; po telitvi bo krava zopet vstala in bo zdrava kot prej.

Bolj nevarno je za kravo ako obleži v času, ko ni visoko breja, kajti v tem slučaju so vzroki obležanja drugi; včasih obleži žival vsled splošno slabih kosti (kostolomica), še večkrat pa vsled nesrečnega padca, pri katerem si je izpahnil člen ali zlomila kost; največkrat se nalomi kaka velika kost v takozvani medenici (pod križem). V takih premerih je treba najprej dognati, kaj je pravi vzrok obležanja in potem se prične lahko s primernim zdravljenjem, navadno pa ozdravi taka žival le redko kedaj in zato je najbolj pametno, posebno ako je zlomljena kost, da se žival da mesarju, še predno je preveč shujšala.

Nekaj o umetnih gnojilih.

France Magajna.

Ker je zdaj čas gnojenja z umetnimi gnojili, čutim, da ne bo napačno, če povem nekaj dejstev o njih. Ne pričakujte seveda od mene novih evangelijev, moj namen je le ponoviti tisto, kar *mora* danes vedeti vsak kmet, če hoče biti uspešen pri svojem trudopolnem delu.

Umetna gnojila so koncentrirana — zgoščena — hrana rastlinam, ki je neobhodno potrebna. Z navadnim hlevskim gnojem dajemo rastlinam iste hrane toda ne zadostno.

Zapomnimo si predvsem to, da zemlja, pristna mineralna zemlja, nima v sebi skoroda nikakih redilnih snovi za rastline. Tisto, kar srkajo iz nje rastline na negojenih krajih, so organski ostanki davno umrlih rastlin ali živali. Zemlja kot taka ne daje skoraj nič. Ako bi nam bilo mogoče vsako leto popolnoma odstraniti z gotovega mesta rastlinstvo, bi v gotovi dobi tako izčrpali zemljo, da bi ne hotela rasti na njej nobena stvar več. Mineralna zemlja služi rastlini le za obdržavanje padavin in za obdržavanje rastline same, da je ne odnese veter.

Zapomnimo si, da za vsako zrnice pšenice, za vsako bilko, ki jo pripeljemo domov z naših njiv ali travnikov, za vsak sad z našega drevja, moramo plačati zemlji z gnojili. Ako dobimo na eni njivi 1200 kilogramov pšenice in z njo vred 2000 kilogramov slame, tedaj smo vzeli tisti njivi 35 kilogramov dušika, 20 kilogramov fosforne kisline, 35 kg kalija, 8 kg apna, 116 kg silike in 210 kg drugih mineralnih snovi.

Apna, silike (kremenjakove prsti) in ostalih mineralnih snovi je v naši zemlji dovolj, kvečjemu če primanjkuje v kakšni težki ilovnati ali kisli zemlji apna, zato teh snovi ni potrebno vračati, pač pa je potrebno vrniti zemlji dušik, fosforno kislino in kalij. To troje je za zemljo zlato, ki ji vedno primanjkuje. Zato je vrednost umetnih gnojil odvisna od množine teh treh redilnih snovi.

Nobenega poedinega umetnega gnojila ne poznamo, ki bi vsebovalo hkrati dušik, kalij in fosforno kislino. Imamo sicer tako-

zvana mešana gnojila, ki vsebujejo vse, a boljše bo, če jih ne kupujemo, ker bomo več na dobičku, če jih sami mešamo.

Od vseh najvažnejša in najdražja so dušična gnojila. Ta so čilski soliter, žveplenokisli amonijak, posušena živalska kri in potem gnojila, ki so napravljena iz odpadkov klavnic in odpadkov tovarn, kjer prezervirajo ali sušijo ribe. Za nas prideta vpoštev le prvi dve gnojili.

Nekoliko besed zdaj o dušiku.

Ako lastujete hektar zemlje in če imate vso pravico do zraka nad njo, ste mnogokratni milijonar! Ako bi mogli dobiti tisti dušik, ki je nad vašim hektarjem zemlje, bi dobili zanj takole kakih štiristo milijonov lir, ampak pod pogojem, da je tisti dušik v zemlji raztopljen. Po svoji koristnosti bi bil več vreden kot vse zlato sveta. Zakaj je tako koristen in toliko vreden?

Dušik je tvarina, ki mora biti navzoča v sestavi vsake žive celice rastlin ali živali na svetu in vendar — z izjemo nekaterih mikrobov na stročnicah — nobena stvar ne more dobiti iz zraka enega samega atoma dušika, dokler je slednji v svojem elementarnem stanju kot prvina. Dušik je plin in če hoče služiti rastlini v hrano, mora biti združen s kako drugo prvino. Ta kajon se pa noče in noče združiti z ničemer.

Velikansko morje dušika je nad nami, rastline se kopljejo v njem, mi in živali ga vdihujemo in vendar v tem morju obilice rastlin in živali gine vsled pomanjkanja dušika. Na milijone ljudi na svetu hira, ker ne uživajo dovolj dušičnatih jedi.

Ako hočemo, da bo dušik koristen, mora biti spremenjen v nekaj, kar ni več plin. Spojen mora biti s kako prvino tako, da se v vodi njegova spojina lahko raztopi. Teoretično je to lahko, ker se prvine vedno spajajo med seboj, dejanski pa ne gre, ker dušikovi atomi se spajajo samo med seboj. Samo strahovita sila električnega bliska zamore raztrgati molekule dušika v atome, ki se potem, kakor zbegani združijo z drugimi prvini. Ko se to izvrši, nam prinese dež na zemljo majhne množine so-

litnega oksida in amonjaka. V teh spojinah je dušik tak, kakor ga potrebujemo. Ako bi torej ne bilo bliskov in gromov v našem ozračju, jaz res ne vem, če bi bilo danes kaj življenja na naši zemlji ali ne. Dušik v obliki solitnega oksida in amonjaka je raztopljen, to pa zopet pomenja, da gotov del spere voda v nižje nedosegljive plasti zemlje in v morje. Ostalega posrkajo željne korenine rastlin. Ta poslednji ostane v zemlji vedno, ker ga mrtva rastlina navadno pusti tam, kjer ga je dobila in druga se pozneje okoristi z njim. Toda, ko se človek pojavi na pozorišču, se stvar spremeni. V obliki pridelkov odjemlje on zemlji dušik in ga odpošilja v druge kraje. Mleko, jajca, meso — vsak kmetijski produkt požre nekoliko te dragocene snovi, in zemlja, če ne dobiva nazaj dušika v obliki dušičnih gnojil, propada v svoji rodovitnosti.

Kako dobivamo zdaj dušik?

V južno-ameriški državi Čile se nahajajo veliki rudniki, v katerih kopljejo soliter, ki ima petnajst odstotkov raztopnega dušika v sebi. To je znamenit čilski soliter, ki ga izvažajo v vse dele civiliziranih držav že skoro sto let. Glavni odjemalec čilskega solitra so Združene države, ki ga porabijo vsako leto naravnost ogromne množine.

Čilski soliter je drag, okoli stopetdeset lir bo stal kvintal, a jaz ga priporočam našim kmetom, ker ga je treba razmeroma malo za pognojitev njive. Za en hektar veliko njivo ovsa se potrebuje samo en kvintal, kvečjemu en kvintal in pol, in njiva, ki meri en hektar, mora biti deset metrov široka in tisoč metrov dolga. Malokdo ima tako veliko njivo v naših krajih. S čilskim solitrom je treba gnojiti rajši manj nego preveč. Dušik namreč pomore rastlini k bohotni rasti, prebohotna rast pa ni vedno dobra. Prebohotna krompirjevica pomenja malo krompirja. Če bi z dušikom gnojili sadju preveč, bi imeli sicer krasno zeleno drevje in mnogo poganjkov, a sadja malo in še to bi prepozno zorelo. Tudi poganjki bi ne dozoreli (oleseneli) zadostno, zato bi pozimi pomrzili. Sadje bi ne bilo sladko in bolj podvrženo gnilobi in podobnim boleznim. Nikjer ni dušik praktično tako

koristen kot na vrtu, kjer želimo naglo rastoče, bujne zelenjadi. Na polju dajmo gnojiti v mali meri s solitrom pšenici in ovsu, toda ne več kot stopetdeset kg na hektar. Še ta množina se mi zdi previsoka in je lahko vzrok, da žito poleže. Tisti, ki bo na novo začel z gnojenjem s čilskim solitrom, naj od kraja rabi le polovico označene množine. Pri krompirju in koruzi smemo porabiti solitra malo več.

Ko gnojimo ozimni pšenici, porabimo v jeseni četrtno do eno tretjino od množine, ki jo določimo za dotično njivo. Ostalo razdelimo v dva ali tri enake dele in jih posejemo po pšenici spomladi v treh obrokih. Prvič posejemo, ko hitro začne pšenica rasti, štirinajst dni pozneje bomo pognojili v drugič in tretjič zopet kaka dva ali tri tedne za drugim gnojenjem. Gnojimo, če je mogoče, pred dežjem in nikdar ne, ko je še rosa. Ako ne kaže dežja, gnojimo opoldne, ko ni več jutranje rose in ko večerna še ni začela »padati«. Zapomnimo si, da čilski soliter učinkuje skoro takoj in zato ga ne moremo trositi jeseni za prihodnje leto.

Drugo dušikovo gnojilo je žveplenokisli amonjak, ki se bistveno razlikuje od čilskega solitra po svojem počasnem delovanju. Po svoji vrednosti je približno enak čilskemu solitru, ima pa to dobro, da ga voda ne izpere tako hitro iz zemlje in njegovo navzočnost na njivi je mogoče opaziti še drugo leto. Za hektar se ga rabi nekaj manj kot čilskega solitra. Z njim gnojimo lahko jeseni.

Najsi že rabimo čilski soliter ali žveplenokisli amonjak, vsakega moramo zmešati z drobno in suho prstjo in mešanico potem potresti. Le na ta način moremo enakomerno pognojiti.

Stročnicam in deteljam ne gnojimo z dušikovimi gnojili, ker te rastline si ga znajo same pridobiti iz zraka in pustijo zemljo bolj bogato na dušiku kot so jo našle.

Ako se ne bo zdelo komu predrago, naj pognoji spomladi tudi travnikom z enim omenjenih dveh gnojil. 100 kg čilskega solitra zadostuje za en hektar.

(Dalje prihodnjič.)

Več kmetijskih strojev!

Hočemo govoriti o kmetijskem stroju, ki je za razvoj kmetijstva nujno potreben; ta stroj je sejalka. Ne vem koliko sejalk je danes v našem ozemlju, a gotovo bi jih lahko bilo več; ne priporočamo sejalk vsled tega, ker je moderno sejati s strojem, temveč ker se bi ta stroj kmalu izplačal.

Ako gremo junija meseca slučajno ob njivah, na katerih zori zlato žitno klasje in ako mimogrede pogledamo, kako je bilo žito sejano, tedaj skoraj redno opazimo veliko razliko gostote na posameznih delih njive. Ker se seje pri nas večinoma z roko, je to tudi umevno, ker nima nihče tako dobre roke, da bi posejal celo njivo enakomerno. Najboljši in najspretnější sejelec bo vedno kakšen del njive posejal dvakrat, drugega pa nikoli. Koliko semena se pri tem zavrže, seme, ki ni nikdar v korist, temveč le v škodo.

Pri nas navadno preorjejo ali prekopljejo njivo, potem posejejo žito in končno pobranajo ali pa poravnajo z motiko. Z brano se gotovo skriva velika večina semen pod zemljo, vendar pa ostane vedno še marsikatero zrno nezakrito, ki ga potem pozobljejo vrane. Te pa se ne zadovolji le z zrni, ki so ostala od zemlje nezakrita, temveč iščejo in brskajo naprej; zrno lahko dobe, ker z brano navadno ne zakrijemo semen pregloboko. Vrane tudi pozobljejo zelo mnogo semen.

Narava vsakega bitja zahteva gotovo svobodo, gotov prostor, ki je bitju za razvoj neobhodno potreben. Ta svoboda pa mora biti odmerjena, prostor določen. Pregosto žito ima navadno le po eno steblo in še to nepopolno razvito. Preredko žito se zelo ostebli in tako moremo n. pr. najti na samem stoječ cel grm ovsa, ki je vzrastel le iz enega semena. Izkustvo je pokazalo, da je za žito najbolje, to se pravi, da je pridelek žita največji in je tudi zrnje najbolj razvito, ako se vsako seme ostebli dva- ali trikrat, to se pravi, da vsako seme zažene 2 ali 3 stebela. Ako je več stebel, se opaža redno, da ni vse čisto enakomerno zrelo.

Iz tega sledi, da je glede pridelka najboljše, ako je žito enakomerno sejano, in sicer mora biti razdalja med posameznim semenom in semenom v zemlji vedno kolikor mogoče enaka. Poleg tega pa je tudi dobro in za razvoj žita koristno, ako pride seme v primerno globoko v zemlji, to se pravi, da ne sme biti pregloboko sejano in tudi ne preplitvo. Spominjam se, da sem enkrat videl nekega kmeta, kako je posejal pšenico na nepreorano njivo ter potem oral. Povedal sem mu, da se tako ne sme delati ker bo potem prišlo vse seme pri preobračanju brazde globoko pod zemljo in da bo žito slabo vzšlo ter tudi da ni pričakovati izvrstne žetve. Zanimalo me je to žito in sem ga tekom leta opazoval. Kar sem povedal kmetu se je tudi res obistinilo in žito je izgledalo tako, kot da bi bilo sejano v vrste, a da je bilo delo izvršeno z največjo malomarnostjo. Pridelek je bil temu odgovarjajoč in zelo pičel.

Pravilno sejanje žita je mogoče le z strojem, le s sejalko, potem katere vložimo seme v zemljo enakomerno razvrščeno in tudi vedno enako globoko. Poleg tega moremo za posamezno vrsto žita določiti poljubno količino žita, ker moremo z istim strojem posejati na ha 50 ali pa 200 kg pšenice.

Kako si bomo nabavili sejalko? Poznam veleposestva, ki nimajo samo 1 sejalko, temveč tudi 100 različnih sejalk, a takih posestev pri nas ni, ne vem ali je sto sejalk v celotni naši pokrajini, naseljeni z jugoslovanskim življem. Malokatero naše kmetско posestvo si more privoščiti sejalko, a kar ni mogoče posamezniku, je mogoče več njim. Kjer sejejo mnogo žita, kot v naših Gorah, na Krasu in po Notranjskem bi se sejalka recimo pri 5 kmetih gotovo izplačala v enem letu, a izplačala bi se kmalu tudi tam v Vipavski dolini, kjer sejejo samo ječmen. Seveda bi zaenkrat kazalo, da bi tam naročile po eno sejalko dobro delujoče zadruga, ki naj jo potem proti mali odškodnini posojujejo članom. Sejalka, ki seje 1½ m široko stane okoli 1200 L.

Jože Pušpov.

Grozdne tropine kot krma.

Prej bi bilo smešno pisati o tem vprašanju, danes pa izgleda, da je potrebno. Ako ne bomo v bodoče kuhali žganja iz vinskih tropin, kaj naj iz njih delamo? Ali naj jih vržemo na gnoj? Za letos to vprašanje ni tako pereče (poglejte zadnji »Gospodarski list!«), a mogoče je, da marsikdo že letos ne bo več kuhal žganja.

V Italiji, na Francoskem, v Španiji in v vseh onih državah, ki pridelajo mnogo vina in kjer je žganje obremenjeno z visokim davkom, izrabijo tropine na ta način, da izčrpajo iz njih ves sladkor in alkohol z napravo petijota, (naziv po francoskem kletarskem strokovnjaku Pétiot-u). V Italiji beseda petijot ni v navadi marveč pravijo temu vinu »vinček« (vinello). »Vinčka« napravijo v Italiji letno nekaj milijonov hl, na Francoskem pa bajé okoli 20 milijonov hl. »Vinček« pijejo večinoma delavci in domača družina, dočim je »cvet vina« (vino fiore) za prodajo.

Po izrabi tropin za »vinček« uporabijo tropine za napravo jesiha, v bližini destilacijskih tvornic (za žganjekuho) jih prodajo tvornicam, drugod pa jih uporabijo za krmo, posebno še vsled tega, ker vlada v Italiji večkrat veliko pomanjkanje krme.

Tropine imajo kot krma precejšnjo vrednost, ki je seveda različna pri svežih od one pri že žganih tropinah. V celoti vsebujejo sveže tropine (iz preše) okoli:

6.6% beljakovin

4.5% maščob

20.8% ogljikovih vodenov (škrobovih sestavin).

Ker pa niso te snovi v celoti prebavljive, ne pridejo navedeni odstotki v celoti vpoštev, temveč le 50% beljakovin, 30% maščob in 60% škrobovih sestavin, tako da prebavi žival od 100 kg svežih tropin 3.3 kg beljakovin, 1.5 maščob in 12.5 škrobovih sestavin. Škrobove sestavine so predvsem sladkor.

Že žgane tropine so drugače sestavljene in pokazujejo drugačne številke. Pri žganjekuhi izgine iz tropin alkohol, ki je kemična sprememba grozdnega sladkoderja in voda. Sladkor pa je v bistvu škrobova sestavina in zato bo v žganih tropinah manj škrobovih sestavin. Z isparenjem vode iz-

gubijo sveže tropine precej na teži in zato vsebujejo žgane tropine več beljakovine in tudi več maščob. Vsled visoke stopnje toplote (najmanj 90°) postanejo prebavljive tudi nekatere maščobe, ki bi jih nižja telesna toplota živali ne mogla raztopiti in prebaviti. Ravnotako se zviša tudi prebavljivost beljakovin. Odgovarjajoče številke bi bile:

7.8% beljakovin v celoti,

5.9% maščob v celoti,

16.8% škrobovih sestavin.

Prebavljivost za beljakovine 60%, maščobe 50%, škrobove sestavine 60%; torej dobi žival iz 100 kg že žganih tropin 4.7 kg beljakovin, 3 kg maščob in 10.1 kg škrobovih sestavin. Dobro travniško seno vsebuje 5.7% prebavljivih beljakovin, 1.2% maščob in 24.2% prebavljivih škrobovih sestavin. V splošnem so torej tropine slabša krma kot seno, a boljša kot vsaka slama, tudi ovsena ali ječmenova.

Seveda povsod ni mogoče tropin na enkrat skrmiti in ako z njimi pravilno ne ravnamo, se nam pokvarijo, največkrat splesnijo ali pa se skisajo. Plesnive ali skisane (vsled očetne kisline) tropine živali škodijo in zato se takih tropin ne sme krmiti.

Kako tropine shranimo? Shranimo jih ravnotako, kot jih hranijo naši vinogradniki za žganjekuho. Tropine naložimo v sode ali bednje, a paziti moramo, da je med njimi zelo malo zraku in jih zato pohodimo ali na drugi način pritismo. Najboljše je, da eden tropine naklada, drugi pa pritiska. Ko je posoda dovolj naložena ali ni več tropin na razpolago, zamažemo na vrhu z ilovico, da tako zabranimo prostemu zraku dostop do tropin. Seveda moramo tudi paziti, da zamažemo vse razpoke v ilovici. Razpokanje znatno omejimo, ako potrosimo vrhu ilovice majhno plast drobnega peska.

Tako vložene tropine začnejo vreti, vsled česar se raskroje različne težko prebavljive spojine v lažje prebavljive. Vložene tropine dobijo tudi kislat okus, ki pa ne izvira od očetne kisline, temveč od drugih (maslene, citronove, jabolčne itd.).

Pri krmljenju moramo paziti na to, da ne krmimo preveč tropin na enkrat. Izkušstvo je pokazalo, da snemo s koristjo pokrmiti goveji živini okoli 8 kg tropin na dan in glavo, ovcam in kozam $1\frac{1}{2}$ kg, konjem 7 kg in svinjam 3 kg. Na vsak način imamo največjo korist, ako tropine pome-

šamo z drugo krmo, s senom ali z otrobi. Koristno je dodati pri krmljenju nekoliko soli in sicer goveji živini 20—30 g na glavo in dan, konjem 12—16 g, svinjam pa okoli 3 g.

Istočasno z vlaganjem tropin moramo tudi vložiti liste pese, koruze itd. R.

Določevanje sladkorja v moštu.

Najbolj znana in tudi v to svrhu največ rabljena je do sedaj Barbotova moštna tehtnica. Ker mnogo ne stane in je nje uporaba tudi zelo enostavna, jo vinogradnikom priporočamo. Kupiti jo je mogoče v trgovinah, kjer prodajajo toplomere ali pa naočnike.

Ta tehtnica, pravilno gostomer, pokaže približno koliko sladkorja se nahaja v moštu. Rekli smo približno, ker je Babo pri določitvi stopinj odbil 3 stopinje za druge snovi, ki dajejo vinu gostost, a niso sladkor (recimo beljakovine). Od moštne tehtnice pokazani odstotki so pravilni le pri določenih stopinji toplote, in sicer je Babotova moštna tehtnica tako urejena, da pokaže pravilno višino količine sladkorja v moštu pri $17\frac{1}{2}^{\circ}$ C. Ako je toplota mošta višja, je mošt bolj redek in lažji in zato kaže tehtnica premalo. V tem slučaju moramo prišteti k dobljenemu številu odstotkov sladkorja za vsako posamezno stopinjo toplote še 0.1° . Ako pa je preizkuševalni mošt bolj hladen, mrzlejši od $17\frac{1}{2}^{\circ}$ C, je bolj gost in moramo za vsako stopinjo toplote manj odšteti 0.1° stopinje sladkorja, ako hočemo dobiti pravilno številko. 1° sladkorja na moštni tehtnici pove toliko, kot da je v 1 hl mošta 1 kg sladkorja.

1. primer: Mošt št. 1 kaže po moštni tehtnici 17.6° sladkorja, toplomer pa kaže 20.5° C. Koliko sladkorja ima ta mošt?

Od 20.5° odštejemo 17.5° (podlaga moštni tehtnici po Babo-tu) ter dobimo 3; s tem številom množimo 0.1 in dobimo 0.3. To prištejemo k številkki dobljeni po gostomeru in dobimo na ta način 17.9° . Naš mošt torej vsebuje 17.9° sladkorja.

2. primer: Mošt št. 2 kaže 20.6° sladkorja in 12° toplote. Koliko vsebuje v resnici sladkorja? Od $17\frac{1}{2}^{\circ}$ odštejemo 12 in dobimo $5\frac{1}{2}$; razlika, ki jo moramo odšteti od 20.6 znaša torej 0.55° . Po odštetju te številke dobimo 20.05 kar pomeni odstotke sladkorja, ki se nahajajo v moštu št. 2.

Iz odstotkov sladkorja moremo vedno tudi izračunati, koliko alkohola bo imelo naše vino. To dobimo na ta način, da množimo dobljene številke sladkorja z 0.6. Mošt št. 1 je pokazal 17.9° sladkorja, torej bo imelo vino iz tega mošta $17.9 \times 0.6 = 10.74^{\circ}$ alkohola. Mošt št. 2 je pokazal 20.05° sladkorja, in iz tega sledi, da bo vino iz tega mošta 12.03° . Te številke niso ravno do $\frac{1}{10}^{\circ}$ pravilne, ker ne bi smeli množiti z 0.6, temveč z 0.58, vendar razlike niso prevelike.

V trgovini dobimo moštne tehtnice z razdelitvijo $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ in tudi z $\frac{1}{10}$ stopinje v zvezi s toplomerom. Seveda so najboljše one moštne tehtnice, ki imajo najmanjšo razdelitev, ker bomo tako podvrženi pri čitanju najmanjšim zmotam R.

Naše zavarovanje goveje živine.

Skoro v vseh panogah združništva smo mi v novih pokrajinah mnogo naprednejši, nego stare italijanske province. V enem se pa mi lahko skrijemo pred njimi in sicer v

organizaciji zavarovanja. Ali tudi na tem polju moramo napredovati.

V nekaterih naših občinah zavarovalnice prav dobro uspevajo, drugod zopet hi-

rajo. Mnoge so izhirale, ker jim delajo žal prav uspešno konkurenco velike kapitalistične organizacije. Posebno tam, kjer so si znale z dobrimi provizijami pridobiti kakega spretnega domačina.

Ali je res treba, da gre naš denar v roke ljudi, ki nas z istim denarjem potem bičajo in gospodarsko uničujejo? Kapitalizem je malokdaj koristil našemu malemu kmetu, čemu bi torej naš mali kmet svojega nasprotnika še sam podpiral?

Zato zbira naše združništvo male ljudi v krepke združne ustanove, ki s združenimi silami zmorejo, česar bi posameznik ne zmagal. Če se med sabo vzajemno podpiramo, ne potrebujemo tujih zavarovalnic, ki nimajo namena kmetu, ampak delničarjem-kapitalistom koristiti.

Vsled tega je prav, da se držimo le svojih domačih zavarovalnic.

Da bodo pa te domače zavarovalnice svoj namen dosegle in zahtevam svojih članov zadostile, morajo biti svoji nalogi v vsakem oziru kos. Kakor pri vsakem podjetju, odvisi največ uspeha od spretnega vodstva. Pa pri vsej spretnosti danes, v teh nerodnih časih, tudi najboljšemu voditelju včasih pamet odpove, da ne ve ne kod, ne kam. Zato je treba imeti *središče*, ki v takih slučajih krajevnim organizacijam pomaga. Že večkrat je naš Gospodarski list pozval zavarovalnice, naj bi se združile v kaki zvezi. Razni predsedniki so izrazili željo, naj bi Zadržna zveza prevzela iniciativo, da čim prej pridemo do velpotrebne Zveze zavarovalnic.

Zato je sklenilo načelstvo naše goriške Zadržne zveze, da sprejme v zvezo tudi zavarovalnice za govejo živino, dokler se ne ustanovi posebna zveza zanje. Priporočamo vsem zavarovalnicam, da se te prilžnosti poslužijo in včlanijo v to našo krepko, domačo organizacijo.

Člani bodo seveda vprašali, kakšne koristi bodo imeli od tega. V prvi vrsti bo Zveza skrbela za vsestransko pomoč z navodili, nasveti, za posredovanje pri oblastih. Predsedniki bodo imeli, kam se obračati v slučajih, da si sami ne znajo svetovati. Marsikje delajo računi in knjige odboru težave. V teh slučajih jim bo zvezino strokovno izvežbano uradništvo vedno na razpolago. Zveza bo poskrbela tudi, da

založi po potrebi nove knjige in tiskovine, ki bodo mnogo cenejše, ako se jih skupno naroči za več zavarovalnic, kakor pa samo za eno.

Marsikje nastane med člani nezaupnost proti odboru iz gospodarskih ozirov in odbor pri vsej dobri volji dostikrat ne more razpršiti suma, ker ni neprizadete meročajne osebnosti, ki bi v tem slučaju uživala brezpogojno zaupanje ljudstva.

Pri članicah Zadržne zveze je kaj takega malodane izključeno, ker imajo zvezini pooblaščenici zakonito oblast, da pregledajo vse poslovanje svojih članic. Če se kje vršijo nerednosti morajo priti na dan in se morajo popraviti. Zato zrasede pri članicah zvezinih članic zaupanje v svojo ustanovo, zadržgo ali zavarovalnico, ker so gotovi, da stoji njeno poslovanje pod natančnim in vestnim nadzorstvom.

Zadržna zveza je pa tudi finančno središče svojih članic. Ravno zgodovina zadnjih let nas uči, kako dobro stoje danes posojilnice, ki so bile včlanjene pri goriški Zadržni zvezi, ker so pri vseh težavah vendar nadaljevale svoje poslovanje. Kako težko so pa nasprotno prizadete zadržge na Koroškem, kjer so vse izginile, na Notranjskem in v Istri, kjer še komaj dihaajo, ker v najhujših časih niso imele zaslombe in zaščite v enem skupnem središču, ampak so bile prepuščene same sebi.

Vabimo torej predsednike vseh naših zavarovalnic, da se oglasijo pri Zadržni zvezi radi nujno potrebnih dogovorov in pojasnil. Čim prej, tem bolje. Če se nam posreči, da tudi naše zavarovalništvo dvignemo, pridemo v našem narodnem gospodarstvu za lep korak naprej.

ZAVAROVALNICE IN DAVEK.

S 1. julijem t. l. je stopil v novih pokrajinah Italije v veljavo italijanski zakon o zavarovalninskem davku. Po tem davku so prizadete tudi naše zavarovalnice za govejo živino, ki morajo plačati od vsakih 100 L zavarovalnih premij (denar, ki ga dobe zavarovalnice od članov) po 1.35 L več dodatek 20% od tega davka za vojne pohablence. Na 1000 L premij, ki jih zavarovalnica dobi mora torej plačati 13.50 L davka več 2.70 L kot dodatek za vojne pohablence, v celoti torej 16.20 L.

Letos se plača ta davek od vseh zavarovalnin, ki zapadejo po 1. juliju, ne pa od onih, ki bi jih morali plačati pred 1. julijem, a so jih ostali člani dolžni in jih v tem slučaju plačajo po 1. juliju.

Zavarovalnice morajo plačati tudi registracijsko in kolkovno pristojbino. Pri zavarovalnicah za govejo živino je ena izmeda, in sicer, so oproščene te pristojbine vse one zavarovalnice za govejo živino, ki so ustanovljene na podlagi kr. dekreta z dne 2. septembra 1919 št. 1759, katerega glavna določila prinesemo v prihodnji št. »Gosp. lista«.

ZADRUŽNI JUBILEJ.

Ena naših najboljših gospodarskih organizacij je praznovala 14. julija t. l. petin-

dvajsetletnico svojega obstoja. To je *Kmetijsko društvo v Črnem vrhu nad Idrijo*. S konsumnimi društvi je imelo združništvo po večini zelo slabe izkušnje, vendar imamo tu pred seboj eden izmed redkih in izjemnih slučajev, da tudi taka ustanova dobro uspeva, ako je vodstvo v dobrih in spretnih rokah. Ta zadruga šteje danes 360 članov in gospodarsko stoji tako dobro, kakor bi želeli tudi od drugih. Načelstvu in članom naše častitke in želimo Božjega blagoslova za bodoče delovanje te zadruga.

Kako je po deželi.

IZ VREMSKE DOLINE.

Nekoč sem imel v rokah knjigo, ki opisuje v kratkih potezah slovenske kraje v bivši Avstriji. Njenega imena niti imena pisatelja se ne spominjam več, pač pa se spominjam, da sem bil ponosen, ko je pisatelj označil našo dolino kot »paradiž Krasa«. Upam, da mi ne bo nihče očital »lokalnega patrijotizma«, če potrdim to. Videl sem že mnogo krasnih krajev po svetu, a nobenega, ki bi bil tako idilično lep. V tem soglašajo z mano tudi naši fantje in možje, katere so divji valovi zadnje vojne razmetali v razne kote Evrope. Razume se, da ne bom začel zdaj z njenim podrobnim opisovanjem, ker bi dopis postal dolg kot morska kača in dolgi dopisi so glavni vzrok, zakaj uredniki strokovnih listov umirajo v najlepših letih!

Vremška dolina je vhod v Reško dolino, ki se razteza tja do Ilirske Bistrice in menda še naprej. Tam pri Ilirski Bistrici izvira reka Reka (zdaj Timavo Superiore — Zgornja Timava), ki izginja v divje romantično podzemlje Škocijanske jame, nedaleč od Divače. Za sadjarja je vsa Reška dolina resnični paradiž. Skoro vse jabolčne vrste uspevajo v njej, uspevajo češplje in primerajo dobro uspevajo tudi hruške.

V Vremški dolini rastejo vsi sadeži in sploh vse rastline slovenskih dežel. Kaj-

pada, oljke pri nas ni, »lorberja« tudi ne niti drugih rastlin, ki zahtevajo južnega podnebja. Pač pa uspevajo pri nas žlahtne hruške, kjer so zavetne lege, uspevajo vse vrste jabolk menda z edino izjemo belega zimskega kalvila, katerega pa pri nas nihče ne pozna; vinska trta raste pri nas krasno in bogato rodi. Imamo razne vrste sliv, da jim niti ne vemo imena in rodijo vse z edino izjemo bosenske češplje, ki sicer napravljajo lepa drevesa, rodi pa ne vsled pomladanskega deževja, ki ji vedno vniči cvetje. Marelice in breske so nekoč Vremci gojili v večjem obsegu kot danes, a ker tedaj ni bilo za to sadje pravega trga in pravih cen, so ga zanemarili in danes imajo posamezniki po par dreves ali grmov breskev in marelic, da zadosté domači uporabi. Včasih so se pečali tudi z gojenjem smokev, zdaj pa rastejo le nekateri grmi po naših rebreh in še za te se brigajo samo pastirji, ki pojedó sadove z njih, ko so še trdi in mlečni. Lastniki se ne zmenijo zanje več. Pridelovanje črešeni se pri nas množi od leta do leta. Brkinske in naše črešnje poznajo kupci od daleč in druge — tudi najboljše — ne morejo konkurirati z njimi. Če bi vsi Vremci tako zasajali črešnje, kakor nekateri med njimi, bi Vremška dolina bila kmalu Japonska v minijaturi. Vremščina — kri naših trt — je

po svoji količini alkohola slaba, po svoji aromi in finem okusu pa eno najboljših vin. Radi poslednjega dejstva ima isto ceno kot dobra in močna istrska vina. Pozimi vremščina ne gre, ker ji manjka ognja, poleti pa kraljuje ona. Neglede, koliko vina imajo Vremci v jeseni, v začetku poletja prodajo vse.

Od poljskih rastlin pridelujemo: sočivje: fižol in grah; žita: pšenico, rž, ječmen in oves; okopavine: krompir, koruzo, krmsko peso, kolerabe, korenje in zelje; ostalo: ajda, repa, proso, zelena koruza, krmske buče, v neznatni meri bob in »peček«. (Peček — izven Vremcev, pozna kdo to rastlino?). Tu pa tam najdemo tudi topinamburo (divji, sladki krompir), ki jo Vremci smatrajo še vedno za nadležen plevel, namesto da bi jo zasadili na kakem odročnem delu njive, da bi imeli tako dobro krmo za prašiče v spomladnem času, ko drugačne krme zmanjka. Topinambura ne zahteva skoro nikakega truda. Ko se gomolje enkrat vsadi, je ne zatremo več tako lahko. Vsako drugo ali tretje, magari tudi vsako četrto leto, napeljemo na topinamburino njivo gnoja, ga podorjemo in delo je končano. V jeseni pokosimo ali porožemo slamo, ki jo porabimo za steljo, pozimi če niso tla zmraznjena, in spomladi pa kopljemo gomolje sproti kakor rabimo, ker topinambura se na njivi lepše ohrani kot doma v kleti.

Vse do tu sem pokazal Vremsko dolino v lepi luči, pogljemo še okajeno stran.

Vremci bi bili zadovoljni, če bi imeli v vremskem oddelku nebes boljšega patrona. Nikoli ne dobimo iz našega podnebja tisto, kar želimo. Pomlad imamo navadno zgodno, tako zgodno, da nam pozebejo orehi in da so občutljivejša sadna drevesa polna zmrlinskih plošč. Sadno drevje pokaže svojo dobro voljo z obilnim cvetjem in baš ko začne cveteti, se spomni naš nebeški patron, da je bila lani suša. Pošlje nam dolgotrajen dež, pa gre cvetje k zlomku. Ko ni pod nebom več kaplje, dež seveda preneha in potem ga ni do tedaj, ko je treba sušiti seno. Takrat spet pada, a ne dolgo, ker preneha, ko hitro so črešnje razpokale. Potem je suša z izjemo tistih dni, ko pada toča. Poletne vetrove dobivamo iz Sahare, tako suhi in tako vroči

so. Burja začne, ko hitro so jabolka dovolj debela, namreč tista jabolka, ki so po božjem čudežu ušla pomladanskemu dežju, bistrim očesom tončiča, cvetodera, gosenic itd. Suša uniči otavo, to se pravi, dve četrtini normalnega pridelka; - ostali dve četrtini segnijeta pokošeni v jesenskem dežju. Ko pokrmimo napol gnilo otavo nastopi lepo vreme, dežja nimamo več do trgatve. Vso Julijsko Krajino do tretjega kolena bi polhujšal, če bi javno razglasil, s kakšnimi besedami spremljajo Vremci tako vreme. Nimajo zastoj takega imena.

Kot kmetje so Vremci vzorno marljivi, a zelo nezaupni napram novotarijam. Ni jim dovolj, da imajo vse travnike in mnoge njive zasajene s sadnim drevjem nego ga zasajajo kar po »gmajni« naprej. Popustih rebreh so zasadili jelševja in med te sadijo zdaj jablanova in češpljeva drevesa. Pomladno cepljenje lesnik je važno opravilo v naših krajih. Včasih je to delo bilo last posebnih cepilcev, danes se bavijo s tem mladeniči, ki ponosno pripovedujejo potem, da jim ni niti ena mladika »falila«. Na žalost pa se nihče niti ne zgane proti sadnim škodljivcem, ki so se pri nas grozno razmnožili. Najhujšo škodo nam delajo jabolčni tončič, cvetoder, razne gosenice in listne uši. Tudi krvava uš je stalen gost, v večjem obsegu se pa le ne razširi. Boj proti tem škodljivcem ni tako lahek nego zahteva mnogo truda, mnogo potrpežljivosti in kar je najhujše mnogo časa. »Vničujte škodljivce« reče lahko vsak, storiti to pa ni tako lahko, zlasti če imamo na tisoče sadnih dreves, ki so vsa polna te šibe. Zdaj poskušajo naši kmetje z beljenjem debel. Dobro je to, vsaj proti lišaju in mahu, škodljivcev se pa ne bo s tem zatrla. Jaz imam namen poskusiti prihodnjo pomlad z arzenikovimi preparacijami. Ta nameravani način bom opisal v eni prihodnjih števil G. L. Ameriške sadjarske publikacije ga priporočajo in čudno se mi zdi, da ga skoraj noben slovenski sadjar ne pozna.

To leto smo pridelali vsega več nego lani. Samo češenj nismo imeli nič, ker jih je v cvetju vničil dež. V nekoliko manjši meri se je isto zgodilo s češpljami. Radi dežja jih je šlo devet desetih v rožiče. Radi nenavadno obile letine češpelj v dru-

gih krajih Reške doline je zanje tržna cena zelo nizka. V Trstu smo jih prodali povprečno po trideset vinarjev kilogram. Ista cena velja zdaj tudi za jabolka. Ako ne bo boljšega trga, bo kmalu ugasnilo veselje do sadjarstva.

Kakšna je živina pri nas, jaz ne morem povedati. Vsak kmet ima svojo lastno pasmo, ki ima v sebi kri vseh pasem sveta. Včasih so priporočali simodolsko pasmo za naše kraje, v nekaterih naših krajih so jo tudi imeli, zdaj je pa izginila, pobastardirala se je z domačimi vrstami. Moderne živinoreje pri nas ni, kakor ni v naši fari modernega hleva. Pri nas ne pomaga pridigovati, ljudje se bojijo novotarij. Le s konkretnimi vzgledi se bo dalo kaj izboljšati. Najhujše je, ker ni dohodkov in ni denarja. Marsikdo je dovolj naprednega duha, da bi poskusil udeležiti moderne nauke kmetijstva, a volja brez sredstev je žaltava reč. Naj stane ocvrta piška pet vinarjev, meni se bodo sline cedile zastoni, če nimam petih vinarjev! — Pa še drugič kaj. Zdravi. *France Magajna.*

Iz Malijskih hribov Istre. Letina nam ne kaže preveč slabo. Oljka že blizu 30 let ni tako obrodila, kot kaže letos. Drugih pridelkov ni bilo več kot letos že od predvojnne dobe, mogoče izvzemši leta 1918. Leta 1919 nam je toča pobila vse in še tretji dan po neurju so je ležali celi kupi. L. 1920 je pritisnila huda suša, v naslednjem letu 1921 pa še hujša. V tem letu se je suša za-

vlekla v zimo, tako, da nismo imeli nikakšne vode in smo morali topiti sneg. Tedaj tudi nismo mogli posejati pšenice, in smo jo sejali šele spomladi 1922. Tudi navedeno leto nam ni suša prizanesla in je hudo pritiskala; letos je bila sicer tudi suša, a v primeri s prejšnjimi leti prav malenkostna. Kot rečeno je letos boljša letina, kot lanijsko leto za vse pridelke, razen za fižol, ki marsikomu ni vrnil niti semena. Največ so škodovali fižolu mušice. Če bi bilo odvisno naše gospodarsko stanje samo od letine, se nam bi letos dobro godilo, a kaj hočemo, ko nas tarejo vedno novi davki in ne vemo, kje se bo to ustavilo.

KMETIJSKA ŠOLA NA GRMU

pri Novem mestu praznuje letos svojo petdesetletnico. Ustanovljena in otvorjena je bila dne 18. septembra 1873 s tedanjim sedežem na Slapu pri Vipavi, torej v naši ožji domovini. Otvoritev na Slapu je omogočil pok. grof Lanthieri, ki je prepustil svojo grajščino na Slapu kmetijski šoli skozi 30 let v porabo. Leta 1886 je bila šola prenešena na Grm, kjer se nahaja še vedno. Zdrževal jo je do l. 1918 deželni odbor Kranjske, po prevratu pa je postala državna.

Knjigovodski tečaj.

Dragi učenec! Kakor v julijevi številki obljubljeni, prinaša današnji Gospodarski list rešitev naloge za mesec november in december 1922. S tem je vpis poslovnih dogodkov v blagajniški dnevnik in razdelnik za prejemke in za izdatke, za cel naš knjigovodski tečaj zaključen. Treba bo le še, da sestavimo celoletni promet. To se bo zgodilo na ta način, da na zadnje polo, ki je še ostala nepopolna v blagajniških dnevnikih za prejemke in za izdatke, prenesemo, razdeljeno po dotičnih rubrikah, zaključne svote vsakega posameznega meseca, in iste seštejemo.

Sestavi do izida prihodnje številke »Gospodarskega lista«, po zgornjih navodilih, celoletni promet prejemkov in izdatkov. Prihodnja številka prinese rešitev te naloge.

S tem seveda naša naloga še ni končana. Treba bo sedaj iz blagajniških dnevnikov prenesti vplačane in izplačane hranilne vloge, dana in vrnjena posojila, vplačane zadružne deleže ter naložen in dvignjen denar pri zvezi, v dotične poslovne knjige, po navodilih in vzorcih, ki se nahajajo na strani 60, 61, 78 in 95. Gospodarskega lista letnik 1922.

Alojzij Bajec.

Izdatki

November 1922

Stran glavne knjige	Tekoče število	Dan	IME PREJEMALCA	Predmet	Znesek izdatka	Hranilne vloge	Posojila	Tekoči račun z Zvezo	Zadružni deleži	Tekoči račun s člani	Inventar	Upravni stroški	Obresti hranilnih vlog	Obresti tekočih računov
58		2	Zadružna Zveza .	naložba	5000	.	.	5000	.	.	.	.	.	.
59		11	Vovk Izidor .	posojilo	20000	.	20000	.	.	.	.	.	.	.
60		11	Nakup kolekov .	.	104	.	.	.	.	.	.	104	.	.
61		28	Nakup pis. znamk	.	15	.	.	.	.	.	.	15	.	.
62		30	Plača uradniku .	.	50	.	.	.	.	.	.	50	.	.
					25169	.	20000	5000	.	.	.	169	.	.

December 1922

63		2	Zadružna Zveza .	naložba	7800	.	.	7800	.	.	.	.	.	.
64		29	Zadružna Zveza .	"	3000	.	.	3000	.	.	.	.	.	.
65		31	Najemšč. pisarne	.	300	.	.	.	.	.	.	300	.	.
66		31	Snaženje pisarne	.	50	.	.	.	.	.	.	50	.	.
67		31	Kurjava in razsv.	.	62 50	.	.	.	.	.	.	62 50	.	.
68		31	Plača uradniku .	.	50	.	.	.	.	.	.	50	.	.
					11262 50	.	.	10800	.	.	.	462 50	.	.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje št. 29. Kako spraviti v korist smokve, ker jih ne smemo prekuhati v žganje in ker jih ne moremo vsled deževja sušiti? Občutno škodo trpim, ker jih moram pustiti segniti na drevesih.

Odgovor: Mi poznamo samo tri načine uporabe smokey in sicer sušenje, kuhanje na žganje in vkladanje (konzerviranje). Kmetje v Vipavi sušijo smokve tudi v deževnem vremenu in sicer jih stavijo v peč ali zvečer nad ogenj. Seveda niso te suhe smokve za prodajo temveč le za domačo uporabo. Mislimo, da tudi Vi ne prodajate suhih. Kuhanje na žganje sicer ni preporučeno a se ne bo izplačalo vsled visokega davka. Vkladanje smokey je precej drago in se tudi ne more vršiti v velikih količinah. Smokve kaže kolikor mogoče prodati v svežem stanju ali pa sušiti na solncu, druge uporabe ne vidimo.

Vprašanje št. 30. Primoran sem kupovati umetna gnojila pri ital. zadrugah, pa ne vem, kako bi vprašal po posameznih gnojilih.

Odgovor: Poznamo več gospodarskih organizacij v Vašem okraju, v kolikor smo informirani zna skladiščar Delavskih zadrug v Kopru (na kolodvoru) tudi slovensko. Italijanska imena za umetna gnojila so: Tomaževa žlinrda = Scorie Thomas, superfosfat = perfosfato, čilski soliter = nitrato soda, kalieva sol = sale potassico, kajnit = kainite, apneni dušik (apneni cianamid) = calciocianamide. Fosforna kislina ni posebno umetno gnojilo, temveč je hranilna snov, ki jo rastline potrebujejo in ki se nahaja v superfosfatu in v tomaževi žlinrdi.

Vprašanje št. 31. Ali bo plačal vinski davek tudi tisti posestnik, ki ne bo imel 20 hl vina?

Odgovor. Vinski davek mora plačati vsak posestnik, ki pridelava več kot 5 hl vina. Kdor pridelava manj kot 5 hl, je davka prost, a le tedaj, ako ga doma popije. Ako pa nekdo pridelava 4 hl in od teh 4 proda 2 hl, mora od teh dveh plačati davek. Kdor pridelava manj kot 20 hl vina, mu je 5 hl davka prostih (ako jih doma popije) od ostale količine pa mora plačati davek. Kdor pridelava več kot 20 hl a ne več kot 40, mu so 3 hl davka prosti (ako jih doma popije) od ostalega plača davek. Po najnovejšem zakonu, v veljavi od julija t. l. ne igrajo družinski člani glede davka prostih hl vina nikakšne vloge, temveč le pridelana količina vina. Kdor pridelava več kot 40 hl vina, mora plačati davek od vsega vina, brez ozira, ali ga kaj popije doma ali ne.

Vprašanje št. 32. Ali se dobi v Italiji katero tvrdko, ki izdeluje čebelarke potrebščine? Ali moramo naročati v inozemstvu?

Odgovor. V Gorici se nahaja »Slov. Čebelarstva zadruga« (via Carducci 7), ki ima na razpolago precej čebelarskih potrebščin. V Ljubljani prodaja čebelarke potrebščine »Blagovni oddelek Čebelarskega društva« (pred Škofijo), kjer dobite vse, kar potrebujete. Znamenita italijanska tvrdka čebelarskih potrebščin je tvrdka »Istituto di Apicoltura Moderna« (Torino, via Canova 13). Ta tvrdka je pod spretnim vodstvom strokovnjaka prof. D. G. Angelieri.

Gospodarska navodila za oktober.

Na polju in travniku. Koruza je doma. Odločimo že sedaj klase za seme, ako nismo po navodilu za mesec september že tega storili na njivi. Pregledamo vso sušečo se koruzo in odberemo najlepše klase, ki jih shranimo na takem mestu, da ne morejo miši do njih.

Ponekod so njive gole, drugod sejejo pšenico, drugod je ostalo na njivi še ne-

koliko zelja, ohrovtja itd. Gole njive, ako le niso pretežke, to se pravi ilovnate, kaže takoj preorati in sicer globoko, da zemlja čez zimo premrzne. Ako sejemo pšenico, pazimo, da uporabljamo zdravo in dobro razvito seme, ker le tako nam je porok, da bo lahko in dobro prezimilo. Za pšenico moramo tudi globoko orati, kjer je seveda to mogoče. Pšenico moramo pred setvijo

dezinficirati, to se pravi, uničiti moramo na semenu vse kali glivičnih bolezni, kar dosežemo z zmočenjem pšeničnega semena v 2—3% rastopnini modre galice. Pšenici moramo tudi dobro pognojiti in sicer z domačim gnojem, ako pa tega nimamo dovolj, s superfosfatom ali tomaževo žlindro v zvezi s kalijevo soljo. Dobro je tudi, ako dodamo nekoliko dušičnatega gnojila, in sicer trosimo v jeseni amonijak. Ako sledi pšenica detelji, ni potrebno dušičnato umetno gnojilo. Vsa navedena umetna gnojila moramo podkopati pred setvijo.

Kdor ima na njivi še repo ali zelje, in ga misli še dolgo tam pustiti, naj ga oprosti plevela, malo okoplje in mogoče mu še pognoji z razredčeno gnojnico.

Otava je pokošena in sedaj je čas, da travnikom pognojimo z žlindro in kalijevo soljo. Na 100 m² zadostuje 6 kg žlindre in 1½ kg 40% kalijeve soli.

V vinogradu ni dela? Pač! Ponekod, posebno na Francoskem poškrope še enkrat trte — po izvršeni trgatvi — in sicer ravno tako kot prej. S tem dosežejo, da omeje napade peronospor v bodoči pomladi. V tem mesecu bi morali tudi obrezati trto, vsaj na debelo.

V sadovnjaku je spravljane sadja pri koncu. Sadjar mora misliti na sadno drevje, očistiti ga suhih vej ter, ako je le mogoče, poskropiti ga z močno raztopnino modre galice. V tem mesecu moramo tudi misliti na posaditev mladih dreves in sicer v bolj lahki zemlji, ki vodo popušča. Posajati v jeseni se pravi večkrat prihraniti eno leto. Seveda moramo mladi rastlini pognojiti. Ste naredili lepilne pasove na deble?

V vrtu pripravimo prostor za semensko repo in peso. Dotični prostor naj bo zavetnem kraju in zemljo pognojimo z nekoliko superfosfatom, katerega podkopljemo. Prosto zemljo v vrtu pokrijemo s hlev-

skim gnojem, zemljo prekopljemo in jo pustimo v grobih kepah. Sejati moremo motvile, poberemo zelene paradižnike in papriko ter vložimo v jesih, kar nam zagotovi dobro prikuho h krompirju.

V hlevu preidemo iz zelenega krmljenja na suho in v tem oziru moramo tako postopati, kot nam je svetoval »Gosp. list« v aprilovi številki. Prehod od svežega k suhemu krmljenju naj se ne izvrši kar čez noč, da žival ne oboli na kakšni želodčni bolezni. Hlev prečistimo in popravimo, da bo imela živina v njem prijeten in udoben stan.

V kleti imamo zbran trud in delo cellega leta. Trgatev je v glavnem končana, glejmo da pri vrenju pazimo na zrak in mu ne pustimo prostega dohoda h kipečemu vinu. Klet naj bo čista, posoda takoj po uporabi čisto oprana in požveplana, sodi v katere vino nalijemo, čisti in zdravi. Ako smo pri trgatvi odbirali zelene in gnile jagode od zdravih in zrelih in smo v kleti vse uredili, kot zahteva umno kletarstvo, bo naša kapljica dobra in bo dočakala kupca. Če imamo kaj zelenjave, in jo bomo vložili v kisanje, najdemo v ta namen prostor, ki pa ne sme biti poleg vina.

Na domu: V glavnem so vsi pridelki doma. Pregledati moramo naše zaloge in preračunati, ali bodo dovoljne za domačo družino. Fižola je premalo. Sedaj je čas, da si ga nakupimo, ker bo letos skoraj gotovo drag. Koruze je manj kot lani, a izgleda, da ne bo draga, ker pravijo, da je bila drugod dobra letina. Krme bi bilo za potrebo več, da je bom drugo leto več pridelal, kupim nekaj q žlindre in kalijeve soli. Doma preglejte in odberite krompir, ker letos zelo gni. Tudi na zimsko zalogo sadja glejte, in si zapomnite, da je sadje potrebna ljudska hrana.

Tržni pregled.

Žita. Zelo si nasprotujejo poročila iz svetovnega trga glede cen. Izgleda, da ima vmes prste borzna špekulacija, ki enkrat preplavi svet z vestmi, da so zelo pičle zaloge in žetev slaba, vsled česar cene poskočijo, drugič pa javlja nasprotno in cene

padejo. V splošnem pa opazamo privijanje cene pšenici, ki je na svetovnem trgu nekoliko dražja, kot prejšnji mesec; v Italiji je trgovina s pšenico oživela, lažje se proda.

Cene so približno sledeče:

Milan:	
pšenica	89—93 L
oves	73—75 L
koruza	76—80 L
rž	68—72 L
proso	100—120 L

Genova:	
koruza	86—82 L

Videm:	
pšenica	76—93 L
koruza	85—102 L
rž	60—65 L
oves	65—70 L
ječmen	70—90 L

Živina: Vsled boljše košnje otave, kot se je predvidevalo, je bilo pričakovati, da bo živina zrastle v ceni, kar pa se ni obistnilo, ker se občuti na trgu uvoz živine iz Jugoslavije in uvoz mesa iz Argentine. Cene sicer tudi niso padle in so sledeče:

Milan:	
voli 1. vrste	5.80—6.50 L živa teža
voli 3. vrste	3.40—4.30 L živa teža
krave 1. vrste	5.20—6.20 L živa teža
krave 3. vrste	2.80—3.60 L živa teža
teleta 1. vrste	9.10—10.— L živa teža
teleta 3. vrste	6.80—7.70 L živa teža

Videm:	
voli	2.20—4.20 L kg živa teža
krave	2.—3.80 L kg živa teža
teleta	5.—5.50 L kg živa teža
prašiči	6.50—7.50 L kg živa teža

Krma: S senom in slamo je malo trgovine, ker se sedaj živina pase in so za pašo dani vsi predpogoji. Vsled deževja in primerne toplote je tudi otava precej privrgla ter so zaloge suhe krme dovoljne. Cene so v splošnem ostale na isti višini, kot prejšnji mesec, tu pa tam so malenkost nižje.

Maslo ne kaže občutnih sprememb v ceni, ki so ostale na višini pred mesecem dni, in sicer: Milan 17.—, Cremona 16.50—17. Parina 13.50, Bologna 14.—, Novara 16.50, Rim 17—22, Padova 14—15 L po kg.

Vino: O cenah ne bomo govorili, ker bi morali ponavljati že večkrat rečeno. Cene vina padajo in sodeč po ceni grozdja v nekaterih pokrajinah, bo letos vino zelo, zelo po ceni. Trg je negotov, trgovine malo. Grozdje plačujejo od 40.— L do največ 100.— L po q.

Umetna gnojila: Zelo veliko je povpraševanje po vseh umetnih gnojilih in izgleda, da bo letos dosežena rekordna uporaba umetnih gnojil. Tvornice superfosfata delajo noč in dan. Ker gredo skoraj vse pošiljkatve tomaževe žlindre in kalijeve soli skozi kolodvor Modane, ni mogel isti sprejemati koncem zadnjih 10 dni septembra nikakih novih pošiljatev iz tvornic. Cene so nespremenjene.

Gospodarski drobiž.

VEDETI MORAMO

da uniči ena sova letno 5 do 6000 miši itd., da uniči lastavica dnevno okoli 1000 muh, da pozoblje ena jerebica letno okoli 30.000 različnih črvov, da ena družina škorcev pripravi smrt letno 840 polžem, da odneseta vrabec in vrabica dnevno okoli 5000 gosonic v svoje gnezdo, da porabi senica za svojo hrano dnevno okoli 1500 raznih listnih uši.

POZABITI NE SMEMO

da se miši, muhe in mušice črvi in-polži in druga podobna golazen zelo hitro množi in da more imeti par listnatih uši v enem letu 441.461.010.000.000.000 potomcev,

da povzroče razni rastlinski zajedavci letno na milijarde škode.

Ne uničujte malih ptičev, temveč bodite njih pokrovitelji.

VISOKE JASLI SO ŠKODLJIVE.

Pri nas imajo živinorejci v hlevih ne samo visoke jaslje, temveč tudi lojtre (gare). Ako se mora živina visoko stegati, dobi vdrt hrbet, kar vrednost živine za mnogo zmanjša, posebno pri vprežni živini. Živinorejci, opdravite gare vsaj pri mladi živini.

Klopa odstraniš iz kože na ta način, da kaneš nanj par kapljic hudega špirta, žganja ali zelo slane vode. Ako to nič ne pomaga, kani nanj kapljico bencina, pa te

bo ubogal. Samo odtrgati ga, ne pomaga nič, ker održeš telo, ne izvlečeš pa tudi glave, vsled česar se more koža na dotičnem mestu vneti.

ZAKAJ DAJEMO ŽIVINI SOLI?

Povsod dajejo živini soli, ki je živini tudi nujno potrebna. Sol za živino ni samo začimba — zabela, temveč prava in pristna krma, ker tvori sestavni del krvi, kakor tudi vseh drugih tekočih snovi v živini. Ravnotako potrebuje žival soli tudi za zgradnjo svojega okostja. Ena najvažnejših nalog, ki jo vrši sol, je povečanje in ojačanje želodčnih sokov in s tem povečana prebavilna možnost želodca. Sol povzroča apetit in sploh pospešuje vse delovanje prebavilnih organov.

Živali, posebno ovce in govedo, sol radi ližejo, ker je je premalo v krmi, posebno ako je ista groba in slamnata. V splošnem damo odraslemu govedu dnevno 1 navadno žlico soli. Največjo korist bi imela žival od soli, ako bi isto raztopili v malo vode in potem s to raztopnino poskropili krmo.

SNAŽITE ŽIVINO.

»Snaga je polovica zdravja« pravi pregovor. Ako je živina čista, to se pravi večkrat sčesana, potem je holi zdrava, imamo od nje neposredno večje dohodka, ter tudi boljše izgleda in jo moremo dražje prodati, ker napravi na vsakega lep vtis.

TRAVNIKE Z MAHOM.

od katerih imaš zelo majhno korist, najlažje zopet napraviš dobičkanosne, ako jih pognojiš v jeseni s kalcijem, ki uniči mah ravnotako, kot kuhinjska sol. Seveda je najbolje tudi mah iztrebiti z železnimi grabljami ali pa s travniško brano.

Lucerni ne kaže gnojiti s hlevskim gnojem, ker pospešuje gnoj rast plevela in različnih trav. Najboljša gnojila za lucerno in detelie sploh so gnojila, ki vsebujejo mnogo kalija in fosforne kisline. Od domačih je dober pepel, od umetnih pa to-maževa žlinda ali superfosfat in kalijeve soli.

DAVEK NA ZEMLJO.

Po računih italijanskega poslanca Fontana ima država od zemlje letno okoli 5 milijard dohodka, in sicer:

806 milijonov zemljiškega davka,
500 milijonov od zavarovanj,
106 milijonov od živine,
500 milijonov od vina,
2000 milijonov od prodaj,
1000 milijonov od zemljiško-dohodnin-skega davka.

Toliko dobi od zemlje država, koliko pa občine in dežele?

PROTIALKOHOLNI ZAKON

je stal Zvezne države v Ameriki v proračunskem letu 1921—22 svoto od 15.450.700 dolarjev ali okoli 350 milijonov lir. Navedena svota se je uporabila za procese proti kršiteljem zakona, za vzdrževanje številnejše in specializirane policije itd. Sodniki so zgubili v navedenem letu 40% svojega časa samo za procese proti kršiteljem protialkoholnega zakona.

Znamenja kažejo, da bodo Amerikanci pri bodočih volitvah razdeljeni na dve veliki stranki, v »suhe« in »mokre«, od katerih so suhi za, mokri pa proti protialkoholnemu zakonu.

Kljub protialkoholnemu zakonu pa Amerikanci popijejo precej alkohola in tudi vina. So skrite cele tvornice in kleti alkoholnih pijač, vino pa pripravijo Amerikanci doma in sicer kupijo grozdje, katerega prodaja ni prepovedana ter naredé vino.

GALETA OBDAVČENA?

Med našimi goriškimi okoličani kroži govorica, da bo zahtevala država od galete visok davek. Ta vest ne odgovarja resnici in izgleda da bo država celo dovoljevala gojiteljem murv in sviloprejk različne olajšave. Ministrstvo poljedelstva daje tudi zastoj murvine sadike, ker hoče na vsak način proizvodnjo galete povečati, ker je skoraj vsa svila določena za izvoz, predvsem v zapadne države (Francija, Anglija, Amerika), ki imajo vse boljšo valuto kot Italija. Leta 1923 je znašala v Italiji proizvodnja galete okoli 40 milijonov kg, za katere so dobili kmetovalci okoli 1200 milijonov lir. Ker se skoraj vsa svila izvozi zmanjša ta svota za mnogo pasivnost italijanske trgovske bilance.

Ker je torej v interesu države, da se poveča proizvodnja galete, se ni potrebno bati, da bi bil ta važen dohodek obdavčen.

Cena svili. Milanski gospodarski dnevnik »Sole« poroča, da so vsled potresne katastrofe na Japonskem cene svili na svetovnem trgu nepričakovano visoko zrastle, kar mora vzbuditi ital. kmetovalce, ki morajo gojitvi sviloprejk posvetiti toliko pažnje, da bo Italija zavzela v proizvodnji svile prvo mesto na svetu.

To naj si vzamejo k srcu naši kmetje v goriški okolici, po Krasu in Vipavi.

Barvanje črnega vina. Barvanje črnega vina je bilo do danes popolnoma prepovedano, ker so uporabljali za barvanje skoraj vedno umetna barvila, sestavljena z anilino, ki je zdravju škodljiva. Po dolgih pogajanjih je dovolil Zdravstveni urad v Rimu barvanje črnega vina z enocianino, ki jo dobivajo iz grozdnih lupin. V Italiji se bavijo z dobivanjem enocianine dve tvrdki in sicer Montalenti v Casalmoferrato (Piemonte) in Bratje Antoniazzi v Conegliano.

Vino se težko učisti, ostane motno. Temu je navadno razlog grozdje, ki je rastle na bujno rastočih trtah in nima mnogo sladkorja. Tudi nekatere vrste grozdja dajo navadno tako vino, posebno vrsta »pergula« v Vipavski dolini. Vino se težko učisti in je podvrženo sluzavosti. Tak mošt kaže kuhati s tropinami vred skozi 2—3 dni in pri nalivanju se mu mora dodati 20 gr tanina na hl.

Vino Marsala ima svoje ime po kraju Marsala v Siciliji. Tam se nahaja velika klet, ki je letos sprejela nad 20 tisoč q grozdja. Pri grozdju so opazili letos veliko razliko sladkorja v »cvetu mošta« (prvi mošt) in celotno količino. Ta razlika je dosegla do 10 stopinj. Našli so grozdje od 16—18, 24—26 in 30½ stopinj sladkorja. Letina je za okoli 50% boljše, kot druga leta in stavijo se vedno novi nasadi.

Medeno maslo dobimo, ako dodamo 1 kg masla 60 gr medu. S tem dosežemo, da dobi maslo zelo dober okus in da traja več časa.

Jajca v trgovini se dele v drobna, katerih gre na 1 kg 22 kom., srednja, na kg 17 kom. in debela, na kg 15 kom. Čim starejša so jajca, tem lažja so in sicer za 2—3% vsakih 15 dni.

KOLIKO LET DOČAKAJO ŽIVALI?

Ljudje niso vedno o tem pravilno poučeni, nabolj znani prirodoslovci pa trde, da dočakajo: krokodil 200—250 let, slon 150—200, krap (riba) 100—150, papagaj 50—80, velblod (kamel) 50, ščuka 40—50, bik 30, jelen 30, osel 25—30, konj 25, lišček (štiglic) 25, ščinkovec 20—25, prašič 20, slavec 16, škrijanec 16, vol (krava) 18—20, maček 18, pes 16, lisica 16, ovca 12, petelin 10, kanarček 10, koza 10, vrabec 10, zajec 7, pajek 7, čebela 1 leto.

LETOŠNJA LETINA PŠENICE V ITALIJI.

Osrednji statistični urad v Rimu javlja sledeče številk o letošnji letini pšenice v Italiji v primerjanju s srednjo letino let 1911—22. Številke predstavljajo tisoče.

Pokrajina	površina letina		
	1911 v ha	1922 v q	1923
Pijemont	344	3900	4700
Ligurija	24	222	250
Lombardija	278	4276	4750
Beneško	287	4289	4500
Emilija	480	7334	9300
Toskana	377	3619	4600
Marke	278	2764	3000
Umbrija	219	1840	2500
Lacij	190	1607	1600
Abruci	340	2798	3000
Kampanija	307	2380	2600
Apulija	355	2923	2850
Barzilikata	149	1153	1250
Kalabrija	195	1171	1500
Sicilija	664	5217	5500
Sardinija	169	1623	1900
Nove pokrajine	40	320	400
Cela kraljevina	4696	47445	54200

torej je bila l. 1923 letina dobra. Srednji pridelek znaša 11½ q zrnja na ha, največ v Emiliji (skoraj 20 q), kjer uporabljajo največ umetnih gnojil.

Živine na račun vojne odškodnine je bilo dosedaj uvoženo v Italijo iz Nemčije: 13.485 konj, 20.920 ovac in 26.283 goved. Nemčija bi morala dati v tem letu še 4700 konj in 27.500 goved, Ogrska pa 700 svinj in 6500 goved. Osrednji trg za to živino je Verona, kjer se ista prodaja zasebno ali pa potom javne dražbe.

**TISKOVINE V ZALOŽBI GORIŠKE ZA-
DRUŽNE ZVEZE:**

Blagajniški dnevnik 100 listov	po L 35.—
Blagajniški dnevnik 200 listov	po L 50.—
Blagajniški dnevnik z razdel- nikom za izdatke 200 listov	po L 70.—
Blagajniški dnevnik z razdel- nikom za prejemke 200 li- stov	po L 70.—
Razdelniki zadrug	po L 50.—
Posojilne knjige á 400 strani	po L 90.—
Posojilne knjige á 300 strani	po L 80.—
Posojilne knjige á 200 strani	po L 70.—
Hranilne knjige á 200 strani	po L 70.—
Imeniki zadružnikov	po L 20.—
Deležne knjige	po L 30.—
Salda konti	po L 30.—
Nakupno-prodajne knjige	po L 40.—
Blagovni skontri	po L 30.—

Prejemne knjige mleka	po L 30.—
Knjige za tekoči račun	po L 15.—
Knjige pristopnic, 400 listov	po L 30.—
Knjige pristopnic, 200 listov	po L 20.—
Knjige pristopnic, 100 listov	po L 15.—
Hranilne knjižice, izvod	po L 2.—
Posojilne knjižice, izvod	po L 2.—
Denarne knjige á 200 listov	po L 22.—
Zadolžnice a) na poroštvo	po L 0.50
» b) na vknjižbo	po L 0.50
Izpiski hranilnih vlog	po L 0.40
Izpiski deležev	po L 0.50
Izpiski posojil	po L 0.40
Računski zaključki za den. z.	po L 0.30
Računski zaključki za blag. z.	po L 0.30
Potrdila za dvignjene hr. vloge	po L 0.80
Opomini za obresti in glavnice	po L 0.10
Obrestne tablice	po L 1.—
Izkazi za neposredne pristoj- bine	po L 0.30

KATOLIŠKO TISKOVNO DRUŠTVO

**VPISANA ZADRUGA Z OMEJENIM JAMSTVOM
V GORICI**

**PRIPOROČA VSEM ZADRUGAM
-- IN ZADRUGARJEM SVOJO --**

KNJIGARNO v GORICI

VIA CARDUCCI 2 (V MONTOMI HIŠI)

**PRODAJA NA DROBNO IN
NA DEBELO PISARNIŠKE
IN ŠOLSKE POTREBŠČINE,
TISKOVINE ZA OBČINSKE
== IN DRUGE URADE ==**

**Čevljarska zadruga
v MIRNU pri Gorici**
izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA' ČEVLJI

Edino domače zadržno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge to-vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE:

v Gorici, Corso Verdi 32, v Trstu,
ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom.
Razpošilja tudi naravnost iz tovarne
v Mirnu na debelo in na drobno.

ZVEZA GORIŠKIH DELAVNIH IN PROIZVAJALNIH ZADRUG

reg. zad. z om. zav.

Gorica, Via Mazzini (Municipio) 4 l. nad.

Včlanjenih zadrug 45.

Prevzema vsa obnovitvena kakor tudi druga v stavbno in proizvodno stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje sama ali potom pridruženih stavbenih zadrug. — —
Vojnooškodovanci, izročite obnovitvena dela le našim
stavbenim zadrugam. — — — —